

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

Osin selkiyttää.

Momentti selkeyttää, mutta vaatii ko. säädöksessäkin mainittua yksityiskohtaista koulutusta ja pohdintaa. Esitetty esimerkki auton alle jäämisen estämisestä on oikeansuuntainen, mutta käytännön esimerkkien kautta tapahtuvaa arkisten tilanteiden ratkaisukeinojen etsimistä tarvitaan lisää. Edellyttää myös keskustelua niin perhehoidossa kuin laitoshoidossakin. Ko. pykälä liittyy keskeisesti lapsen ja nuoruusikäisen sekä fyysisen että psyykkisen turvallisuuden kokemukseen. Perhehoidossa korostuu lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja perhehoitajan välinen luottamus ja yhteistyö lapsen kasvatukseen liittyvien asioiden ennakoinnissa ja ratkaisuvaihtoehtojen pohdinnassa.

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Asiakasmitoitus on hyvä asia, mutta se ei yksistään riitä takaamaan lastensuojelulaissa säädettyjen tehtävien toteutumista ja lapsen oikeutta oman sosiaalityöntekijän kanssa tehtävään kiinteään yhteistyöhön. Asiakkaat ovat tarpeiltaan heterogeeninen joukko ja tarpeet vaihtelevat sijaishuollon aikana. Sosiaalityöntekijällä täytyy mahdollistaa riittävästi aikaa tehtävänsä toteuttamiseen ja moniammatillisen tiimin konsultointiin. Asiakasmäärän tai sosiaalityön resurssin tulee myös joustaa asiakkaiden tarpeisiin vastaten myös avohuollossa.

Yleisesti voidaan todeta, että sijaishuoltoon tullaan yhä useammin kiireellisesti ja kriisiytyneestä tilanteesta. Tällöin sosiaalityön tehtävä löytää lapsen ja nuoren tarpeita vastaava sijaishuoltopaikka on haastavaa ja vaatii erityistä yhteydenpitoa ja tukea sijoituksen alkuvaiheessa.

On tärkeää huomioida, että lain henki toteutuu ja asiakasmäärät toteutuvat lakiuudistuksen jälkeen ja niitä ei kierretä esimerkiksi epämällä pääsyä lastensuojelun palveluiden piiriin tai siirtämällä asiakkuuksia nimellisesti sosiaalityöntekijän vastuulle mitoituksen mukaisesti, mutta todellisuuden ollessa toista.

Eräs suurimmista ongelmista on tällä hetkellä sosiaalityöntekijöiden suuri vaihtuvuus ja tavoitettavuus, jotka haittaavat laadukkaan ja lainmukaisen lastensuojelutyön toteutusta kunnissa, yksityisissä yksiköissä ja perhehoidossa. Kysymys on osaltaan siitä, että ammattitaitoisia lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä on määrällisesti liian vähän ja osin toimintojen organisoinnista kuten johtamisesta sekä tukirakenteesta. Työ on pitkälti ”tulipalojen sammuttamista” ja siten erittäin kuormittavaa työntekijöille. Lakisääteinen mitoitus ei paranna tilannetta, ellei alan työvoiman saatavuus parane. Sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoituksesta säättäminen ole siis yksin riittävä toimenpide.

Huomioitavaa on, että se on edelleen korkeampi, kuin sosiaalityöntekijät itse toivoisivat ja tarve olisi (LSKL:n ja Talentian selvitykset)

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

On erityisen tärkeätä, että sijoitetun lapsen oikeus oikea-aikaisiin ja tarpeenmukaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erityispalveluihin turvataan lainsäädännöllä. Pääosin vastaa tavoitetta. Huostaanotto ja sijoitus kodin ulkopuolelle on sinällään haastava ja usein traumaattinen kokemus lapsille ja nuorille. Sijaishuollon traumaosaaamista on syytä lisätä sijaishuollossa ja sijaishuollossa elävien lasten pääsyä erityispalveluihin.

Sekä kuntien että yksityisten yksiköiden osalta on mahdollistettava riittävät ja oikea-aikaiset erikoissairaanhoidon palvelut. Myös tätä yhteistyötä hankaloittaa ammattilaisten puute. Jonot ovat pitkät ja erityisesti psykiatristen poliklinikka-aikojen saaminen voi olla joillakin alueilla hankalaa. Tarvetta terveydenhuollon palveluille on erityisesti nuoren tilannetta vakiinnutettaessa. Lastensuojelulaitoksissa painotetaan työntekijöiden valinnassa sosiaalialan osaamista, eikä tästä syystä johtuen yksiköissä ole käytettävissä riittävästi terveydenhuollon asiantuntemusta esim. lasten psykiatristen erityishaasteiden hoitamiseen. Ongelmana on myös psykiatristen sairaanhoitajien koulutuksen lopettaminen, joka näkyy rekrytoinneissa työntekijöiden osaamisvajeena. Tämä pitäisi huomioida terveydenhuollon koulutussisällöissä/ suuntautumisopinnoissa. Resursseja tulee lisätä erityisesti lasten ja nuorten psykiatriseen avo- ja laitoshoitoon. Lastensuojelulaitokset eivät tuota tai korvaa terveydenhuollon palveluita lapsille, vaan sijoituksen taustalla ovat aina lastensuojelulain mukaiset perusteet. Sijoitusta ei saa koskaan käyttää keinona korvaamaan terveydenhuollon palveluita, esimerkiksi psykiatrista hoitoa. Jokaisella lapsella on oikeus tuentarpeensa mukaisiin palveluihin.

Työryhmän raportissa ”Vahvistetaan sijaishuoltoon sijoitetun lapsen oikeutta sosiaali ja terveydenhuollon perus ja erityispalveluihin”. Vahvistamisen lisäksi palveluidensisältöjä ja toteutustapoja tulisi uudistaa niin, että ne ovat asiakaslähtöisiä ja palvelevat lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään. Sisällöissä ja toteutumisessa on valtavia eroja. Alueellisesti asiakkaat ovat epätasa-arvoisessa asemassa. Yhdenmukaistaminen olisi ennen kaikkea inhimillistä, mutta

edesauttaisi myös viranomaisten monialaista yhteistyötä. Sosiaali- ja terveyspalveluiden toteutuessa tarkoituksen mukaisesti, lastensuojelun paine helpottaa, ja lapset ja nuoret saavat tarvitsemiaan palveluita oikeaan aikaan.

Lain velvoittavuutta voitaisiin lisätä ja mahdollisesti on säädettävä rangaistuksia velvoittavuutta lisäämään.

Huomioitavaa on, että erikoissairaanhoidon palvelut ovat perusoikeus. Jos järjestelmien eriävien lainsäädäntöjen vuoksi siirtymät ovat pulmallisia, niin se pitäisi ehkä eksplikoida ja ohjeistaa tarkemmin.

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

Palvelutarpeen arviointia ja erityisesti sijaishuollon tarpeen arviointia tulee kehittää lastensuojelussa, jotta oikea sijoituspaikka ja kuntoutus voidaan toteuttaa. Lastensuojelussa on tärkeää, että palvelut räätälöidään lapsen ja hänen perhetilanteidensa mukaisesti. Palvelutarpeen arviointi tulee tehdä koordinoitusti yhdellä arvioinnilla. Arvioinnissa tulee välttää asiakasta rasittavien useiden arvioiden perättäistä tekemistä. Lastensuojelun asiakkuuden aikana on tärkeää, että arviointia tehdään jatkuvana ja täydentyvänä.

Erytystä tukea tarvitseva lapsi ja palvelutarpeen arvioinnista vastaava työntekijä ovat aiheuttaneet epäselvyyttä. säännös voisi selkiyttää sitä, että lapsen palvelutarpeen arvioinnista vastaisi aina sosiaalityöntekijä, joka arvioi aina sekä sosiaalihuoltolain että lastensuojelulain mukaisten palvelujen tarvetta. Raja, jossa palvelutarpeen arvioinnin sisällä päädytäänkin lastensuojelutarpeen selvitykseen, on aiheuttanut epäselvyyttä. Myös kirjaamiskäytäntöihin tämä voisi tuoda selkeyttä.

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä sääntelyllä olisi?

Yleisesti on tärkeää, että asiakkuuden alkaminen ja päättymisen on määritelty selkeästi. Tämä selkiyttää lapsen tilannetta ja työn suunnitelmallisuutta. Tämä on tärkeää myös asiakkaiden ja heidän perheidensä oikeusturvan kannalta. Käytännössä tällä hetkellä asiakkuuden alkupää on loppupäästä selkeämpi ja tilanne liittyy pitkälti avohuollon palveluihin.

Säädös voisi lisätä lastensuojelun pitkien asiakkuuksien systemaattisempaa arviointia ja palauttaisi selkeän asiakkuuden alkamisen ja päättymisen rajat. Selkiyttäisi hyvin toimeenpantuna lasten ja perheiden käsitystä tilanteestaan.

6 a. Arvioitteko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

Ei pääosin

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

Tämä lainsäädäntö ei sinällään tuo eväitä avohuollon palveluiden kehittämiseen. Avohuollon palveluiden kehittäminen edellyttää, että järjestämisvastuussa olevat tahot lisäävät resursointia palveluiden tuottamiseen ja varhaiseen matalankynnyksen tukeen ilman asiakkuutta. Perheiden herkkyykskausien parempi tunnistaminen mahdollistaisi proaktiivisen toiminnan ja luottamuksen rakentamisen, kun ongelmat eivät ole syventyneet.

Esitys laajentaa avohuollon tukitoimia ja antaa yhden lisämahdollisuuden tuen järjestämiseen. vaatii kuitenkin sisällöllistä kehittämistä, on kytköksissä monialaisen tuen järjestämiseen.

Tavoitteena avohuollon tukitoimien tehostaminen ja monipuolistaminen erilaisia tarpeita vastaavaksi on hyvä, jolla voidaan varmistaa lapsen tarpeita, kasvua, kehitystä ja hyvinvointia tukevan avun saaminen kotiin. Uhkana uudistuksessa voidaan nähdä, että sitä voidaan käyttää lapsen edun vastaisesti säästö- tai muista syistä. Englannissa on "semi-independent living" toimintaa, jossa tavoitteena on tarjota nuorelle itsenäistymistä tukeva paikka, jos ei voi asua kotona. Lastensuojelu- ja hyväntekeväisyysjärjestöt ovat kritisoineet toimintamallia, koska paikalliset viranomaiset sijoittavat nuoria näihin yksiköihin, vaikka se olisi heidän etunsa vastaista. Näiden yksiköiden toimintaa ei myöskään valvota samalla tavalla, kuin perinteisten lasten- ja nuorisokotien. Pelko siitä, että lapsille ja nuorille ei tarjottaisi jatkossa enää heidän tarpeidensa mukaan myös sijaishuoltoa tarvittaessa saattaa tuntua etäiseltä ja mahdottomalta, mutta kyllä lastensuojelulain nykyisistäkin velvoitteista luistetaan aktiivisesti. Tämä tulisi ottaa huomioon uusien toimien suunnittelussa, valvontaa ja valmistelua koskevassa toteutuksessa sekä mahdollisuuksien mukaan tutustua esimerkiksi Englannissa todettuihin haasteisiin (<https://www.gov.uk/government/publications/looked-after-children-in-independent-or-semi-independent-placements>)

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla sääntelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän sääntely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

Esitys on oikeansuuntainen.

Sijoituspaikka tulee valita aina ensisijaisesti lapsen edun ja tarpeiden perusteella esimerkiksi erityisosaamiseen liittyvät tarpeet huomioon ottaen. Lapsen sijoituksessa tulee lisäksi huomioida lapsen perheen kuntoutukseen liittyvät seikat tilanteen parantamiseksi ja perheen jälleenyhdistämisen mahdollistamiseksi.

Lisäksi tulee huomioida lapsen läheissuhteiden ja tärkeiden ihmissuhteiden mahdollistaminen siten, että lasta ei sijoiteta niin kauas, että tämä ei käytännössä mahdollistu. Pitkät sijoitusetäisyydet haastavat myös vastaavan sosiaalityöntekijän lapsen hoidon tukeen ja valvontaan liittyvien tehtävien hoitamista. Lasten tarpeisiin vastaavia palveluja tulee kehittää maakuntalähtöisesti keskittämällä ja riittävällä osaamisen segmentoinnilla, jolloin sijoitusetäisyydet pysyvät kohtuullisina.

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu sääntely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen sijaishuollon aikana on perusoikeus ja merkittävä edellytys lapsen kuntoutumiselle, hyvinvoinnille ja oman paikan löytymiselle yhteiskunnassa. Lapsen tulee saada yksilöllisten tarpeidensa mukainen tuki, joka perustuu tarvittaessa oppimiskyvyn kartoitukseen ja moniammatilliseen tukeen. Tämä edellyttää hyvää oppilaitosten ja lastensuojelun välistä yhteistyötä. Yhtenä lastensuojelun tavoitteena tulee olla, että jokainen lapsi ja nuori saa peruskoulun suoritetuksi tasolla, mikä takaa hänellä hyvät jatko-opintomahdollisuudet.

Ehdotus on hyvä.

9 a. Onko 49 a §:n sääntely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

Kyllä pääosin

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

EHO:a koskevien kriteereiden määrittäminen on tarkoituksenmukaista, että voidaan vastata paljon erityisosaamista ja intensiivistä tukea tarvitsevien lasten haasteisiin aina paikkavalinnasta lähtien. Erityistä tukea tarvitsevat lapset, tarvitsevat kuntoutuakseen moniammatillista työryhmää, riittävää resursointia, toimivia tilaratkaisuja sekä erityisen tiivistä yhteistyötä EHO-yksikön ja terveydenhuollon sekä sivistystoimen eri sektoreiden kanssa.

Kuitenkin on muistettava, että vaativahoitoisuuden keskiössäkin tulee olla aidosti välittäviä ja lapsen elämästä kiinnostuneita ihmisiä. Empaattinen kohtaaminen ja vuorovaikutus osaaminen on oltava keskiössä lapsia hoidettaessa. Kukaan ei halua tulla määritellyksi moniongelmaisena lapsena, vaan tärkeänä ihmisenä jolla on tulevaisuus ja merkittävä rooli lähiyhteisössään. Vaativan sijaishuollon sääntelyn lisäksi on palveluprosessien oltava toimivia.

Sääntely on tarkoituksenmukainen, mutta vaatii yhteisiä toimintamalleja ja yhteistyön lisäämistä, että lainsäädäntö ja ohjeet ulottuvat terveydenhuollon ja muiden tarvittavien toimijoiden palveluihin.

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 10

Mahdollisuus pidempään kuntoutusjaksoon mahdollistaa parempaa yksilöllistä kuntoutusta ja parantaa lopputuloksia ottaen huomioon, että monet sijoitetut nuoret ovat päihderiippuvaisia.

Sijaishuoltoyksiköiden ja terveydenhuollon yhteistyötä tulee parantaa ja joustavoittaa. Usein kysymys on päivystysaikaisista tilanteista.

Yleisesti voidaan todeta, että lasten ja nuorten osallisuutta sijaishuollossa ja laadullista tietoa sijaishuollosta tulee lisätä, jolloin voidaan ennaltaehkäistä ongelmien kriisiytymistä ja vähentää EHO jaksojen tarvetta.

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

Kyllä pääosin

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

Se todennäköisesti parantaa joidenkin lasten kuntoutumismahdollisuuksia antamalla lisää aikaa kuntouttaville toimille. Vaarana on kuitenkin myös mm. itsemääräämisoikeuksien supistuminen ja raskaat palvelut, jos pidennettyjä jaksoja käytetään automaattisesti kaikille nuorille. Tarvitaan siis monialaista osaamista ja arviointia, ketä lapsia pidemmät jaksot hyödyttävät

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enemmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

Vaikeasti oireilevien nuorien tunnistaminen ja oikeiden sijaishuoltopaikkojen löytäminen on edelleen monissa paikoissa haastavaa. Työntekijät kokevat avuttomuutta, koska eivät pysty auttamaan vaikeasti oirehtivia nuoria siksi, että heidän oikea sijoituspaikkansa oireiden osalta olisi sairaanhoidon osastohoito eikä sijaishuoltoyksikkö.

Pidemmän jakson mahdollistaminen yhdellä päätöksellä poistaa turhaa hallinnollista työtä ja mahdollistaa varsinkin haasteellisissa tilanteissa parempaa suunnittelua.

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

Ehdotettu henkilöstöresurssi on riittävä. Ei riittävää tuntemusta kommentoida henkilöstön määrää tässä.

Pelkkä säätäminen mitoituksesta ei riitä, vaan koulutuspaikkoja lisäämällä ja alan veto- ja pitovoimaa parantamalla on varmistettava henkilöstön riittävyys. Lastensuojeluyksikössä henkilöstön tarve voi vaihdella lyhyellä aikavälillä merkittävästikin lasten tilanteiden vaihdella. Tämä merkitsee ajoittain lisäresursointia ja suurempia kustannuksia, joita nykyinen palveluiden hankintajärjestelmä ei riittävästi tunnista. Lastensuojelun sijaishuollon toimintaympäristö on muuttunut toimintakulttuuria ja rakennetta nopeammin. Laadukkaan sijaishuollon kriteerejä ja toiminnan oikeutusta ei enää pystytä lunastamaan esim. lapsen turvallisuutta takaamalla, mikä näkyy esim. sijaishuoltopaikasta luvatta poistumisien määrän lisääntymisenä. Oikeutusta toimia ei palauteta pienillä osauudistuksilla lainsäädäntöön, vaan tarvitaan kokonaisvaltainen sijaishuollon strategia ja

toimeenpano-ohjelma/uudistus. Tällöin kaikkien toimijoiden on uskallettava uudistua ja tehdä toimintaa läpinäkyväksi ja kattavammalla tiedolla lasten hyvinvoinnista sijaishuollossa ohjautuvaksi.

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

Erytystä tukea tarvitseville nuorille ei ole tällä hetkellä riittävästi sijoituspaikkoja. Paikkojen riittävyttä tulisi seurata keskitetysti.

Lastensuojelussa on tällä hetkellä kokonaisuutenaan arvioiden liian vähäiset resurssit. Varsinkin kuntapuolen palveluja ja laitoshoidtoa on ajettu alas 2000-luvulla ja sen nopea rakentaminen uudelleen lienee mahdotonta niin, etteikö syntyisi vielä nykyistä suurempi palveluvaje sijaishuoltoon. Ainakin siirtymäaikojen tulisi olla riittävän pitkä. Kolmannella ja yksityisellä sektorilla on runsaasti alan osaamista ja sitä ei tule hukata muutoksessa. Tulevaisuudessa tulee toimijoiden yhteistyötä tiivistää osaamista ja hyviä käytäntöjä nykyistä tehokkaammin hyödyntämällä.

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

Lähtökohtaisesti kaikki rajoitukset tulee tehdä lasta ja heidän perusoikeuksiaan kunnioittaen ja suojelemiseksi sekä turvaksi lasta alistamatta. Lapsen kronologinen ikä ja kehitysikä tulee huomioida rajoituksiakin tehtäessä. Rajoitustoimet edistävät lapsen oikeutta saada erityistä huolenpitoa, mutta se edellyttää rajoitustoimien käyttöä vain tilanteissa, jotka edellyttävät niitä. Tulkintaa auttaa moniammatillisen osaamisen hyödyntäminen lapsen tilanteen ja edun arvioinnissa.

Lasten ja hänen sijoituksestaan vastaavan sosiaalityöntekijän yhteydenpitoa rajoittaa tällä hetkellä eniten vastuusosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus ja puute.

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Päätöksenteon tulee olla joustavaa mutta läpinäkyvää. Säädös selkiyttää tilannetta jonkun verran.

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

-

66 § Henkilöntarkastus

Henkilöntarkastusten osalta tulee muistaa, että kysymys on osaltaan myös työntekijöiden ja lastenkodissa asuvien muiden lasten turvallisuuden varmistamisesta ja turvallisuuden lisäämisestä.

68 § Kiinnipitäminen

Lainsäädäntöä on hyvä selkiyttää. Toimenpide oikein tehtynä ja oikea aikaisena lisää nuoren omaa ja muiden lasten turvallisuutta.

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

Ei saa toimia rankaisuna vaan on hoidollinen toimenpide, millä turvataan lapsen hyvinvointia. Lasten tulee olla tietoisia toimien tavoitteista ja niistä on hyvä keskustella etukäteen ja muutenkin lisätä ennakoivaa huomiointia ja lasten osallisuutta.

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

Tällä hetkellä luvatta poistuneiden lasten hyvinvointi vaarantuu ja heistä suuri osa joutuu rikoksen uhriksi tai itse tekee rikoksia luvatta poistumisen aikana. Poliisin ja sosiaaliviranomaisten yhteistyö ei toimi tilanteen vakavuutta edellyttävällä tavalla. Laitosten työntekijöitä nuorten etsintä ja palauttaminen vie resursseja, mikä on pois laitoksessa olevien lasten huolenpidosta ja kuntoutuksesta, ellei sitä resursoida erikseen.

70 § Eristäminen

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

Mahdollistaa yhteydenpidon rajoittamisen, joka osaltaan tukee kuntoutumista akuutissa tilanteessa.

Lainsäädännössä tulee selkiyttää sitä, milloin kysymyksessä on päihdehuollon yksikkö, jossa erityisiä rajoituksia voidaan toteuttaa. Tällä hetkellä päihdeongelmaisia nuoria on suuressa osassa lastensuojeluyksiköitä.

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

Valtakunnallisten käytäntöjen yhdenmukaistuminen on hyvä asia, jos se tätä kautta toteutuu

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

Osaltaan lisää läpinäkyvyyttä

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisveloitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

Ilmoitusten kautta syntyy nykyistä kattavampaa tietoa rajoitustoimenpiteiden käytöstä. Rajoitustoimenpiteiden läpinäkyvyys paranee.

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

-

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

-

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

Kommentti koko esitykseen

Kyseinen työryhmä on vaativan sijaishuollon osalta tarkastellut lähes yksinomaan laitoshuollon (jatkossa laitoshoidon) asemaa nuorten sijaishuollon järjestäjänä, vaikka lain mukaan sijaishuoltoa tulisi järjestää ensisijaisesti perhehoitona. Ottaako työryhmä jatkossa kantaa niiden nuorten asemaan, jotka asuvat sijaisperheessä, mutta kaipaavat intensiivisempää tai hoidollisempaa tukea elämäänsä, kuitenkin siten, ettei muodostuneita ihmissuhteita sijaishuoltopaikkaan tarpeettomasti katkaistaisi. Nyt lakiehdotus määrittelee vaativan hoidon tarjoamisen vain laitoshoitoon? Perhehoitoon tulisi myös löytää entistä vaikuttavampia keinoja turvata nuorten avunsaanti ilman ihmissuhteiden katkeamista sijaishuoltopaikan muutoksen myötä. Sijaishuoltopaikan vaihtumisen tulisi olla viimesijainen vaihtoehto näiden nuorten elämässä, ja apua haastaviin päihde- ja mielenterveysproblematiikkaan liittyviin kysymyksiin tulisi löytyä myös perhehoitoon ja perhehoitajien tueksi.

Miksi vaativan sijaishuollon uudistamistyössä ei ole huomioitu valvonnan osalta Lape-työssä valmisteltua valvonnan ja ohjauksen mallinnusta? Valvonnan työryhmän raportissa ”Sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan malli: kohti lapsikeskeistä ja lapsenoikeusperustaista toimintatapaa”, on ehdotettu, että Suomessa otettaisiin käyttöön valtakunnallinen sijaishuoltopaikkarekisteri siten, että luvanvaraisen toiminnan ja toimeksiantosuhteisten perhehoitajien tiedot tallennettaisiin erillisiin tietokantoihin. Valtakunnalliset tietokannat sisältäisivät jatkossa kaikki sijaishuoltopaikat eli toimeksiantosuhteisen ja luvanvaraisen perhehoidon sekä laitoshoidon. Perustietojen lisäksi rekisteriin merkitään tiedot mahdollisista epäkohdista, valvonnassa olemisesta yms. erikseen suunniteltavalla tavalla. Rekisterin tavoitteena on osaltaan vaikuttaa nykyisiin tiedonkulun ongelmiin. Tätä ei kuitenkaan ole käsitelty Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksissa. Esityksessä on ehdotettu muutoksia avohuoltoon ja sosiaalihuoltolakiin. Kuitenkaan ei tältä osin esitykset eivät pohjaudu laajapohjaisen työryhmän pohdintoihin, kuten vaativan sijaishuollon osalta on tapahtunut.

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

30a§ Pesäpuu pyytää täsmentämään perusteluissa toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon osalta hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimisen vastuita:

Vastuu suunnitelman laatimisesta tulisi olla sosiaalityöntekijällä, koska hoito- ja kasvatussuunnitelman tarkoitus on konkretisoida asiakassuunnitelmaa. Perhehoidossa valvontaa suorittaa ja vastuu on sosiaaliviranomaisella. Hoito- ja kasvatussuunnitelma on asiakassuunnitelman ohella olemassa oleva ohjauksen ja valvonnan väline.

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

-

Ketola Jari
Pesäpuu ry